

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

תוכן

- א. אחבל והא חבל משונה הוא דמאוס בלישה והא נשבר דלי קתני 1
- ב. ניתז ממנו שבר ונפל על כלי אחר ושברה על הראשון משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק. 2
- ג. דקאזיל מיניה מיניה. 2
- ד. הכלב שנמל חררה והלך לגדיש ואכל החררה והדליק את הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי נזק. 3
- ה. אין העדאה לצרורות. 4
- ו. בהמה שהטילה גללים לעיסה משלם ... חצי נזק ... והא משונה הוא דדחיק ליה עלמא 5
- א. תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו ... סוס שצנף וחמור שנער ושיבר את הכלים משלם חצי נזק. 6

דף יח.

א. אחבל והא חבל משונה הוא דמאוס בלישה והא נשבר

דלי קתני

כבר התבאר לעיל דף יז: שתרגול המחטט בחבל וקרעו¹, אם יש בו עיסה דבוקה, חייב על החבל מדין רגל², שכן דרכו לחטט בחבל שיש בו עיסה³, ואם אין בו עיסה, אלא שהיה רטוב ממים דרכו לחטט קצת כדי למצוין מימיו הבלועים בו, אבל אינו מחטט בו הרבה, ולכן אם החבל בלוי קצת, חייב על החבל מדין רגל, אבל אם היה החבל חדש ולא היתה עיסה דבוקה בו, למרות שהיה רטוב ממים ה"ז משונה ודינו כקרן.

¹ שו"ע ונו"כ שם שצי"א

² ובשו"ע לא הזכיר שהוא רגל, ולכאורה היה נראה שהוא תולדה דשן, אבל במאירי כתב שהוא תולדה דרגל, ואין נ"מ להלכה בזה.

³ ולכן אף אם החבל חזק ה"ז דרכו, מפני שאז דרכו לחטט הרבה עד שעלול החבל להפסק.

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

היה דלי קשור⁴ בחבל ומחמת שנפסק החבל נשבר הדלי⁵, חייב על הדלי כדין החבל.

י"א שאם גלגל הדלי מחמת שרצה לשתות ממנו, חייב גם על החבל נזק שלם אפילו בחבל חדש⁶. ואם נשבר הדלי כבר התבאר שהרי הוא כדין רגל לכו"ע.

ב. ניתז ממנו שבר ונפל על כלי אחר ושברה על הראשון

משלם נזק שלם ועל האחרון משלם חצי נזק

עוד התבאר שם שבעל חי שדרס על הכלי ברשות הניזק ושברו⁷, ונפלו שברים על כלי אחר ושברו, על הראשון חייב מדין רגל, ועל השני מדין צרורות, ויש אומרים⁸ שכן הדין אם נפלו שברים מן השני ושברו כלי שלישי.

ג. דקאזיל מיניה מיניה

עוד התבאר שם שחייב רגל⁹ אינו רק כשהזיקה בהמה בגופה דרך הילוכה, אלא גם אם הזיקה בגלגול החפץ כגון שגלגלה הבהמה חפץ של הבעלים¹⁰ או של הפקר¹¹ והזיקה בדרך הלוכה¹². או שהזיקה בדבר המחובר לגופה ומתגלגל בעקבותיה, כגון שמשכה בקרון והוליכתו על הכלי¹³, הרי זה כדין רגל, ומשלם נזק שלם ברשות הניזק.

⁴ שו"ע ונו"כ שם

⁵ ואף על פי שלא נשבר הדלי במקומו אלא מחמת שנתגלגל למקום אחר, דבתר מעיקרא אזלינן, כמו שיבואר.

⁶ הרא"ש בפירוש שני, שמשום כך חטט בחבל עד שנפסק, והוי כאורחיה, ובביאור הגר"א נראה שפסק כן, ועי' בערוה"ש.

⁷ שו"ע שם ה, ולפי מה שיתבאר להלן שצרורות שיש להם בעלים חייב בעל הצרורות, צריך לומר ששני הכלים הם של בעלים אחד, או באופן שפטור על נזקי הכלי מדין אש.

⁸ שו"ע שם בשם יש מי שאומר, והוא כח כחו שכתב הרא"ש דאיפשיטא לחיוב, וכתב הגר"א שדעת הרמב"ם אינו כן, אלא הוי ספק, וכן דעת התוס' בדף כב ע"א ד"ה ור"י. ועי' בערוה"ש. ועי' פתחי חושן חלק ו פרק ג הערה א בגדאי כח כוחו.

⁹ שו"ע ונו"כ שם א

¹⁰ שאם היה חפץ של אחר הרי חייב הוא חצי נזק ובעל הבהמה חצי כמבואר בשו"ע שם.

¹¹ כמבואר לעיל גבי חוט שנקשר ברגל התרנגול ברמ"א שצ"י

¹² שו"ע ונו"כ שם תיא ד

¹³ וכתב החזו"א ב"ק סי' יא ס"ק יד שלכאורה יש לחייב בשליף שעליה מדין אש, דומיא דדליל שכתבו התוס' דהוי כאבסו"מ לעיל, וא"כ יהא חייב ברה"ר, וע"כ צ"ל שכל רגל היה אפשר לחייב מדין אש, אלא שגזירת מלך שכל שיש בו דין רגל פקע ממנו דין אש, וה"נ בשליף, ובפני יהושע בדף יט כתב שלא אמרו בדבר שבגופה דהוי תולדה דרגל אלא בדברים שדרכן בכך, והוא ממון בעלים ונותנם שם לדעת, משא"כ בדליל שנקשר ברגלי התרנגול שלא מדעת, אין בו דין רגל, ועי' אבן האזל פ"ב מה' נזקי ממון שהאריך בזה. בספר

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

וי"א שאם גלגל תרנגול הדלי מחמת שרצה לשתות ממנו, חייב גם על החבל נזק שלם אפילו בחבל חדש¹⁴. ואם נשבר הדלי כבר התבאר שהרי הוא כדין רגל לכו"ע.

דרסה על הכלי¹⁵, ולא נשבר מיד, אלא נתגלגל למקום אחר ונשבר, חייב מדין רגל, וכן אם דרסה על הכלי ברה"ר אף על פי שנתגלגל לרשות הניזק ונשבר שם פטור¹⁶.

ד. הכלב שנטל חררה והלך לגדיש ואכל החררה והדליק את

הגדיש על החררה משלם נזק שלם ועל הגדיש משלם חצי

נזק

כלב שנכנס לחצר חבירו ונטל משם חררה (עוגה או חלה) ועליה גחלת, והלך לגדיש ואכל החררה וע"י הגחלת נדלק הגדיש, על החררה חייב בעל

מאורי אש פ"ג כתב לחדש שאם הזיק השור בדרך הילוכו שדרך על פכים קטנים ושברם שלא מחמת מעשה השור אלא מחמת כובדו, אין בו דין רגל אלא דין אש, ובהמתו הוי כאש, ואף לדעת רש"י גבי דליל שאין בעל הדליל חייב מדין אש, שאני התם שכח ומעשי התרנגול הזיק, אבל אה"נ אם התרנגול לא עשה אלא מעשה הולכה חייב מדין אש, דומיא דשלח בערה ביד חש"י, עיין שם, ולפי דברי החזו"א דלעיל נראה שאין לדון בכובדו מדין אש, דכיון דגופה הוא אמרה תורה דהוי רגל ולא אש, פתחי חושן שם פרק ו הערה ח וכבר נתבאר שם בפרק ב דכובד אדם הוי כגופו, וה"נ כובד בהמה הוי כגופה, ודין רגל הוא ולא אש, וצ"ע.

¹⁴ הרא"ש בפירוש שני, שמשום כך חטט בחבל עד שנפסק, והוי כאורחיה, ובביאור הגר"א נראה שפסק כן, ועי' בערוה"ש.

¹⁵ רמ"א שם שצ"ה

¹⁶ הרא"ש בפסקיו סימן ב בהא דהתיזה ברה"ר והזיקה ברשות הניזק דחייב, דייק דמשמע דאזלינן בתר מקום הנזק, והקשה מ"ש מהא דדרסה על הכלי ונתגלגל דהו"ל רגל משום דבתר מעיקרא אזלינן, והיינו בשעת הריסה, ותיירץ דגבי מקום אזלינן בתר מקום שנעשה בו הנזק, דגלי קרא ברגל וביער בשדה אחר, והביעור היה בחצר הניזק, והבין הי"ש"ש סוף סימן דבדעת הרא"ש שדוקא כשהכל ברשות הניזק, ואז הולכין בתר מעיקרא שהוא גם מקום הנזק והחייב, לאפוקי ברה"ר, והקשה הי"ש"ש דא"כ צרורות היכא משכחת לה, כיון שהכל הוא ברשות הניזק, ניזל בתר מעיקרא ויהא בו דין רגל ולא צרורות, וע"כ כתב דלא אזלינן בתר מעיקרא אלא כגון שדרסה על הכלי שנעשה מעשה בגוף הכלי ועומד להשבר, משא"כ גבי צרורות שבשעת התזה לא היה עדיין ראוי להזיק עד שיגיע למקום אחר, וכמו שהילקו התוס' (דף יז ע"ב) בין זרק כלי מראש הגג לבין כך דצרורות, ועפ"י מסיים הי"ש"ש שה"ה אם דרסה על הכלי ברה"ר ונתגלגל מכחה לרשות הניזק פטור, דבתר מעיקרא אזלינן, משא"כ לפירוש הרא"ש גם בכה"ג חייב, שהרי בחצר הניזק היה הביעור. והט"ז כתב שאף לדעת הרא"ש פטור בכה"ג, דכיון שאילו נשברה במקום הדריסה שהוא רה"ר היה פטור, לא גרע במה שנתגלגל ושבה ברשות הניזק, כיון שמונח ברה"ר שלא ברשות, וברה"ר לא חייבה תורה ברגל, וזהו גם כונת הרא"ש שמחלק בין התיזה לבין נתגלגל, שבהתיזה ברה"ר והזיקה ברה"י שהכלי מונח שם ברשות ודאי חייב, דבשדה אחר קרינן ביה, משא"כ בדרסה על הכלי ברשות הניזק ונתגלגל למקום אחר ברשות הניזק, שגם במקום הדריסה הוי מקום חיוב, אזלינן בתר מעיקרא, וכן אם דרסה ברה"ר על הכלי שהוא מקום פטור לגבי הכלי, גם אם נתגלגל למקום חיוב לא קרינן ביה בשדה אחר, ובתר מעיקרא אזלינן, ואף על גב דבשן קי"ל בסימן שצ"א סעיף ז שאם נטלה ברה"ר והכניסה ברה"י דחייב, שאני התם שטלטלה לרה"י והוי בלקחה משם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

הכלב¹⁷ מדין שן¹⁸, ועל שריפת הגדיש, אם הניח הכלב את החררה עם הגחלת על הגדיש, ונתפשטה האש לשאר הגדיש, משלם על מקום הנחת הגחלת נזק שלם כדין רגל¹⁹, ועל שאר הגדיש חצי נזק כדין צרורות²⁰.

לא הניח הכלב את החררה עם הגחלת אלא זרקו, יש אומרים שמשלם על כל הגדיש חצי נזק²¹, וכן כשהיה מגרר החררה עם הגחלת בכל מקום הגדיש²², ויש אומרים שעל מקום הגחלת משלם חצי נזק, ועל שאר הגדיש פטור²³.

דף יח:

ה. אין העדאה לצרורות

¹⁷ כל זה, שאין בעל הגחלת חייב, כששמר על גחלתו שמירה מעולה, והכלב חתר ונכנס ולקח החררה עם הגחלת, כמו שיבואר להלן דף כג. בעוזה"ת. אבל כשלא שימר גחלתו הרי גם הוא חייב עליו מדין אש. ולכן יש אומרים שבעל הכלב משלם על מקום הגחלת. ועל שאר הגדיש חייב בעל הגחלת לבדו. ויש אומרים שבעל הגחלת הוא שותף לנזק. ובאופן שבעל הכלב חייב נזק שלם אילו שמר זה גחלתו, עתה משלם כל אחד החצי, ובמקום שבעל הכלב משלם חצי נזק, משלם עתה רביע הנזק ובעל הגחלת משלם ג' חלקים.

¹⁸ שו"ע ונו"כ שצב א, והיינו שאם אכלה בגדיש של בעל החררה, ה"ז שן בחצר הניזק וחייב, ואם בגדיש של אחר, אף על פי שנמלה מחצר הניזק, פטור בעל הכלב מדין שן, אבל חייב מה שנהנית. והמאירי כתב שהיה אם הגדיש בקרקע של חבירו ואכלה בתוך הגדיש, דינו בחצר הניזק דדמיא לאכלה מגב חבירתה, עיין שם.

¹⁹ שו"ע שם, ודוקא בגחלת שע"ג חררה, דאורחיה הוא ליטול חררה עם גחלת שעליה, וכשהניח הכלב את הגחלת הרי זה כהניקב בגופו בדרך. וכתב בערוה"ש דאע"פ שהגחלת מונחת על החררה, הרי קי"ל כל המחובר לגופו כגופו, וה"ז כהניח הגחלת עצמו, אבל כשנמל הכלב הפ"ן אחר שאין דרכו ליטול ועליו גחלת והניחו על הגדיש, שוב אין כאן דין רגל, וממילא גם לא דין צרורות, ובעל הכלב פטור מכלום, לדעת הפוסקים שאין דין אש בבהמה. ונראה עוד שאם הניקב הכלב בגחלת ברה"ר, הו"ל רגל ברה"ר ופטור בעל הכלב, אא"כ הוא בדרך משונה שמדין קרן חייב אף ברה"ר.

²⁰ משום דקיי"ל כר"י דאש משום חציו, הרי שאש המתפשט מכחו של המדליק בא, ה"ז האש המתפשט מכח הנחת הכלב, ה"ז חציו ככחו של הכלב, וממילא הו"ל בצרורות (ולפי"ז באופן דכלו חיציו גבי אדם, ה"ה בכלב דלא מיקרי צרורות, וצ"ע). אבל לר"ל שאין באש משום חציו, ממילא אין באש כלבו משום צרורות. ומבואר בראשונים שאם הניחו בדרך משונה הו"ל בצרורות משונה.

²¹ רמ"א ונו"כ שם, ומדבריו משמע שמדין צרורות הוא, וכלישנא קמא דרש"י. ומדנקט משלם, והיינו חיוב גמור, משמע דהוי צרורות כאורחיהו, דאי צרורות משונה הרי כתב בשו"ע סימן שצ סעיף ז דהוא בעיא דלא איפשטא, וצריך לומר כמ"ש בש"מ בשם הראב"ד דלא דוקא זרקת, אלא אכלה החררה ומתוך כך ניתזה הגחלת, ולכן הוי צרורות כאורחיהו. וגם על שאר הגדיש חייב מדין צרורות, כיון דקיי"ל כר"י דאש משום חציו, א"כ גם שאר הגדיש הוי כח כחו, וקיי"ל דכח כחו ג"כ כדין צרורות. ובלשון אחר פירש"י דהוי קרן משונה, ולפי"ז הח"נ הוא כדין קרן תמה, וכן פירש המאירי, ולפי"ז רק על מקום הגחלת דינו כקרן תמה, אבל על שאר הגדיש הו"ל צרורות משונה והוא בעיא דלא איפשטא.

²² כן נראה לדעת הטור והרמ"א, דגם זה בכלל צרורות, מיהו אפשר שבאופן זה מיקרי כל הגדיש מקום הגחלת. והמאירי רצה לומר שחייב זה הוא בכלל בור המתנגלגל, ולפי"ז חייב מדין רגל, ודחה פירוש זה, דכיון שדרך שנוי הוא, אין בור בדרך שנוי, ודבריו צ"ע. פתחי חושן חלק ו פרק ט הערה מא

²³ שו"ע שם, וכדעת הרמב"ם, וכבר תמחו עליו האחרונים. והסמ"ע כתב דהח"נ שעל מקום הגחלת הוא או מדין צרורות או מדין משונה, ועי' ב"י, ב"ח וערוה"ש מ"ש ביישוב דברי הרמב"ם.

תרומות והנצחות – בנק הדואר ח"ן 22887389 – ובטל' 0548027748

להצטרפות להלכות הדף היומי להלכה למעשה

<https://chat.whatsapp.com/DLl17K9ciPjB873YPB8kBu>

הלכות הדף היומי

מסכת בבא קמא

כבר התבאר במסכת כתובות דף מא: ולעיל דף ג: ולעיל דף טו. יז. שיש ברגל²⁴ תולדה אחת שאינה כמוהו, ואיזו זו נזק צרורות, ופירוש צרורות כל מה שמזיק בכחה ולא בגופה נקרא צרורות, ויש לנו בה קבלה הלכה למשה מסיני שאע"ג שדרכה בכך כמו הרגל, אינו משלם אלא חצי נזק²⁵ ולעולם אינו חייב אלא חצי נזק גם אם הועדה בכך.

ביצד, בהמה שהלכה ברשות הרבים והתיזה ברגליה אבנים או צרורות ושברה כלים, הרי זה תולדה של רגל שדרכה בכך ופטורה ברשות הרבים כמו רגל, ובכל זאת אינה חייבת ברשות הניזק אלא חצי נזק²⁶, ואותו חצי נזק משלמת מן נכסי הבעלים ובקרקעות מן היפה שבקרקעות²⁷, ולא מגוף השור בשור תם, שתולדה דרגל הוא, אלא שהלכה למשה מסיני הוא שלא תשלם ברשות הניזק אלא חצי נזק, ובן הדין בכל מה שהוא אורחה ובא ההיזק מכחה ולא מגופה חייבת חצי נזק.

ומכיון שחייב זה הגו חייב ממון ולא קנס ונזקו הוא דבר מצוי ושכיח דנים אותו בבית הדין גם בימנו, למרות שמשלם פחות ממה שהזיק²⁸.

ו. בהמה שהטילה גללים לעיסה משלם ... חצי נזק ... והא משונה הוא דרחיק ליה עלמא

בהמה שהטילה גללים לתוך מאכל וטינפה, אם היה לה מקום להטיל שלא למאכל הרי זה בכלל קרן²⁹, ואם לא היה לה מקום ה"ז בדין צרורות³⁰, ויש

²⁴ שו"ע ונו"כ שם שצ ג

²⁵ פירוש, אף על פי שהדברים נראים כסותרין זה את זה, שיש לו דין רגל לענין פטור ברשות הרבים ולענין חיוב תשלומין מנכסיו יש לו דין קרן שאינו משלם אלא חצי נזק אף ברשות הניזק, משו"ה כתב דהלכה למשה מסיני כן הוא ואין להרהר אחריה. סמ"ע שם ט

²⁶ וקיי"ל דאין העדאה לצרורות, שאף כשהועד אינו משלם אלא חצי נזק, כמבואר בפוסקים שם. ו

²⁷ סמ"ע שם ח

²⁸ שו"ע ונו"כ שם א א

²⁹ שו"ע ונו"כ שצ ה, שאין דרך בהמה להטיל גללים לעיסה, והוי משונה, ומשמע שאינו בכלל ספק דצרורות משונה, וצ"ע למה.

³⁰ וכתב בערוה"ש בשם רש"י שמעיקר הדין היה צריך להיות תולדה דשן שהרי הטלת גללים הוא להנאתה, אלא שאין דין שן אלא בגופה וכאן אין זה אלא כוחה, ולכן הוא בדין צרורות, ועפ"ז כתב בערוה"ש שאם דיבקה אחוריה לכלי והטילה גללים שלא בהפסק אויר, אפשר דהוי שן, או אפשר דהוי משונה ותולדה דקרן. וכתב החזו"א ב"ק סימן א סק"ד שאין לחייבו מדין אש, שכל שפורש מגופה הוי רגל או צרורות, וע"י בדבריו סי' יא ס"ק יד. ומשמע מדין זה דנזק צרורות חייב אף על פי שלא הלכו הצרורות מכח ראשון ממש, אלא בדרך ירידה, ואפ"ה מיקרי כחה. פתחי חושן שם פרק ו הערה לה

הלכות הדרף היומי

מסכת בבא קמא

אומרים³¹ שאם טינפה כלים בגללים דרך נפילה בשעת נפילה לעולם הוא בדין צרורות, טינפו הגללים כליו של בעל החצר לאחר נפילה, פטור בעל השור³², ואם הוזק בהם בעל החצר, חייב³³.

השתינה או³⁴ המילה גללים לחים ה"ז כנזק בגופה, כיון שיש חיבור ע"י ניצוק ואם לא היה לה מקום חייבת נזק שלם כדין שן, אך אם היה לה מקום להמיל שלא למאכל הרי זה קרן, וחייב חצי נזק מגופו.

א. תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי זכוכית ותקע בו ושברו ... סוס שצנף וחמור שנער ושיבר את הכלים משלם חצי נזק

סוס שצנף וחמור שנער ושברו כלים בכח קולם, וכן תרנגול שהושיט ראשו לאויר כלי ותקע בקולו ושברו, אם יש שם אוכלים, ה"ז צרורות³⁵, ואם אין שם אוכלין, יש אומרים³⁶ שהוא כדין צרורות משונה, ויש אומרים שדינו כקרן³⁷.

³¹ סמ"ע סימן תיא סק"ח דדוקא לתוך מאכל הוא משונה כשיש לה מקום.

³² שו"ע סי' תיא סעיף ז, שהגללים בור ופטור על הכלים

³³ סמ"ע שם, דבור חייב בנזקי אדם, ואף על גב דקו"ל איש בור ולא שור בור, והיינו שפטור על בור שנעשה ע"י שורו, שאני הכא שהגללים היו שלו בשעת נפילה ועליו מוטל לסלקן, וה"ז כאילו הוא עשה הבור, ואפי' למה שנתבאר בסימן שיג שבהמה שהמילה גללים בחצר של אחר זכה בהם בעל החצר, שאני הכא דלא ניחא ליה לזכות בדבר שיוזק על ידו, וסיים הסמ"ע שאם כבר ידע בעל החצר בגללים וניחא ליה בהם זכה בהם ופטור בעל השור, ובערוה"ש כתב גם כן במ"ש הסמ"ע לפני כן שהיה על בעל הגללים לסלקן משום דאיירי כשלא ידע בהם בעל החצר, ומשמע שאילו ידע חייב הוא לסלק הגללים, ועיין פתחי חושן שם הערה לח שכתב שלדברי הסמ"ע בסימן שצח משמע שכל שאין לו חלק בהם אינו צריך לסלקן, וא"כ אף אם ידע בהם אלא שלא נתכוין לזכות בהם חייב בעל השור, ועי' אולם המשפט.

³⁴ ערוה"ש בשם הש"מ שם.

³⁵ שו"ע ונו"ג שצ"ט, ולדברי הרשב"א בדעת הרי"ף משלם נזק שלם כדין רגל, כיון שהכנים ראשו בתוכו, הו"ל כגופו.

³⁶ שו"ע שם, וכמו שנתבאר לעיל שהוא ספק, והוא דעת הרא"ש.

³⁷ רמב"ם פ"ב מה' נזקי ממון, והסביר המ"מ דעתו שלא נסתפקו בצרורות בשנוי אלא כשיש שנוי בגוף המעשה, כגון צרורות בביעוט, אבל כאן שאין דרכו להכנים ראשו, אין זה שנוי בצרורות, אלא תולדה דקרן. ועיין ביאור הגר"א שם טז